

Верховний
Суд

Проблемні питання розгляду цивільних справ,
що виникають у зв'язку із збройною агресією рф

Ольга Ступак,
суддя Касаційного цивільного суду

Справи позовного провадження

Постанова КЦС ВС від 14 квітня 2022 року у справі № 308/9708/19

Суд України, розглядаючи справу, де відповідачем визначено РФ, має право ігнорувати імунітет цієї країни та розглядати справи про відшкодування шкоди, завданої фізичній особі в результаті збройної агресії РФ, за позовом, поданим саме до цієї іноземної країни.

Постанови КЦС ВС від 18 травня 2022 у справах № 428/11673/19 та № 760/17232/20-ц

Судовий імунітет РФ не застосовується з огляду на звичаєве міжнародне право, кодифіковане в Конвенції ООН про юрисдикційні імунітети держав та їх власності (2004). Підтримання імунітету РФ є несумісним із міжнародно-правовими зобов'язаннями України в сфері боротьби з тероризмом. Судовий імунітет РФ не підлягає застосуванню з огляду на порушення РФ державного суверенітету України, а отже, не є здійсненням РФ своїх суверенних прав, що охороняються судовим імунітетом, оскільки вчинення актів збройної агресії іноземною державою не є реалізацією її суверенних прав, а свідчить про порушення зобов'язання поважати суверенітет та територіальну цілісність іншої держави, що закріплено у Статуті ООН.

Постанова ВП ВС від 12 травня 2022 року у справі № 635/6172/17

Країна агресор не має підстав посилатися на імунітет для уникнення відповідальності за заподіяні збитки майну позивача (пункт 49).

Справи окремого провадження

Постанова ОП КЦС ВС від 05 грудня 2022 року у справі № 490/6057/19

Встановлення факту, що має юридичне значення, щодо загибелі військовослужбовця під час захисту Батьківщини **внаслідок збройної агресії** РФ проти України можливе лише у судовому порядку, оскільки законодавець не визначив іншого, позасудового способу встановлення причинно-наслідкового зв'язку між смертю військовослужбовця та військовою агресією РФ. Від встановлення факту загибелі військовослужбовця при виконанні військової служби внаслідок збройної агресії РФ проти України залежить виникнення та реалізація особистих та майнових прав заявника як члена сім'ї загиблого військовослужбовця.

Верховний Суд неодноразово зазначав про можливість встановлення не самого факту поранення, смерті чи вимушеного переселення внаслідок збройної агресії РФ, а про можливість встановлення причинно-наслідкового зв'язку між певною подією та збройною агресією РФ. При зверненні до суду із заявою про встановлення юридичного факту важливе значення має мета його встановлення, оскільки саме вона дає можливість зробити висновок, чи дійсно цей факт є юридичним і чи передбачає він правові наслідки.

Справи про встановлення юридичного факту вимушеного переселення у зв'язку зі збройною агресією РФ проти України (№ 363/2981/16-ц, № 428/12368/16, № 417/3852/17, № 243/7029/17, 428/13977/16-ц, № 752/6366/16, № 428/8076/16, № 755/14659/16).

Стаття 12-1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15 квітня 2014 року № 1207 (в редакції Закону України від 21.04.2022 № 2217-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання правового режиму на тимчасово окупованій території України».

Якщо остання відома адреса місця проживання (перебування), місцезнаходження чи місця роботи учасників справи знаходиться на тимчасово окупованій території, суд викликає або повідомляє учасників справи, які не мають офіційної електронної адреси, про дату, час і місце першого судового засідання у справі, інших судових засідань чи про вчинення відповідної процесуальної дії через оголошення на офіційному веб-сайті судової влади України. З опублікуванням такого оголошення відповідач вважається повідомленим про дату, час і місце розгляду справи. Учасники справи, остання відома адреса місця проживання (перебування) чи місцезнаходження яких знаходиться на тимчасово окупованій території і які не мають офіційної електронної адреси, повідомляються про ухвалення відповідного судового рішення шляхом розміщення інформації на офіційному веб-порталі судової влади з посиланням на веб-адресу такого судового рішення в Єдиному державному реєстрі судових рішень або шляхом розміщення тексту відповідного судового рішення на офіційному веб-порталі судової влади України. З моменту розміщення такої інформації вважається, що особа отримала судове рішення. Передбачений цією статтею порядок виклику в суд та повідомлення про судові рішення може застосовуватися стосовно інших учасників судового процесу, адреса місця проживання (перебування), місцезнаходження чи місця роботи яких знаходиться на тимчасово окупованій території, якщо від цього залежить реалізація ними своїх процесуальних прав і обов'язків

Закон України «Про зупинення дії та вихід з Конвенції про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах та Протоколу до Конвенції про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах від 22 січня 1993 року» від 01 грудня 2022 року № 2783-IX.

Для повідомлення учасників справи, які перебувають на території країни-агресора, можливим є розміщення інформації на офіційному веб-порталі судової влади України.

https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/info_terut_ros/

https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/povidomlennya/

У липні 2022 року у Верховній Раді України зареєстровані три законопроекти: № 7520, № 7520-1, № 7520-2, які стосуються різних аспектів розгляду судових справ у зв'язку зі збройною агресією РФ проти України («Законопроекти»). Зокрема, законопроекти регулюють питання (I) юрисдикційного імунітету РФ, (II) порядку її повідомлення як відповідача у справі та вручення їй судових документів, (III) щодо регулювання кола можливих суб'єктів цивільно-правової відповідальності, (IV) щодо цивільно-правової відповідальності «пов'язаних з РФ осіб», (V) підсудності та розмежування юрисдикції загальних і господарських судів.

Внутрішньо переміщені особи (ВПО)

Відповідно до пункту 11 Порядку оформлення і видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 01 жовтня 2014 року № 509, органи державної влади та органи місцевого самоврядування мають право безоплатно отримувати інформацію з Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб, зокрема в електронній формі у порядку електронної інформаційної взаємодії або за допомогою технічних засобів з використанням унікального електронного ідентифікатора (QR-коду, штрих-коду, цифрового коду).

Спільним наказом Міністерства соціальної політики і Державної судової адміністрації від 28 листопада 2022 року затверджено Порядок електронної інформаційної взаємодії Міністерства соціальної політики та Державної судової адміністрації України з метою, зокрема, отримання судами інформації, що сприятиме своєчасному розгляду справ.

Єдина інформаційна база даних про внутрішньо переміщених осіб створюється з метою обліку таких осіб. Порядок створення, ведення та доступу до відомостей Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб визначається Кабінетом Міністрів України. Центральний орган виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у сферах соціального захисту, соціального обслуговування населення, волонтерської діяльності, з питань сім'ї та дітей, оздоровлення та відпочинку дітей, а також захисту прав депортованих за національною ознакою осіб, які повернулися в Україну, є відповідальним за забезпечення формування та ведення Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб. Відомості про внутрішньо переміщених осіб з Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб безоплатно надаються центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики, для використання у статистичних цілях (стаття 4-1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»).

Постанова КЦС ВС від 14 лютого 2022 року у справі № 2-275

Відповідно до статей 488, 489 ЦПК України відновлення втраченого повністю або частково судового провадження в цивільній справі, закінченій ухваленням рішення або у якій провадження закрито, проводиться у порядку, встановленому цим Кодексом. Втрачене судове провадження у цивільній справі може бути відновлене за заявою учасника справи або за ініціативою суду.

На підставі зібраних і перевірених матеріалів суд постановляє ухвалу про відновлення втраченого судового провадження повністю або в частині, яку, на його думку, необхідно відновити (частина перша статті 494 ЦПК України).

Тлумачення частини першої статті 494 ЦПК України дає підстави для висновку, що допускається відновлення втраченого провадження в частині, якщо провадження втраченого у відповідній частині. При цьому, не допускається відновлення втраченого провадження в частині, якщо воно втрачене повністю.

Верховний Суд, залишаючи без змін ухвалу апеляційного суду, дійшов висновку, що у справі провадження було втрачене повністю, проте відновлено лише частково – в частині відновлення змісту рішення місцевого суду, а тому погодився з висновком апеляційного суду про закриття провадження у справі, оскільки розгляд справи в апеляційному порядку в зв'язку з неповним відновленням провадження неможливий.

Звернути увагу, що передано на розгляд Об'єднаної палати КЦС ВС справу 22 лютого 2023 року справу № 2-7985/2003

Верховний
Суд

Дякую за увагу!